

Konferencja „Praca dla osób starszych”
Pałac Prezydencki, 18 października 2011 roku

Wzrost gospodarczy, poprawa warunków zdrowotnych, postęp w medycynie i technologii medycznej sprawiły, że w ostatnim pięćdziesięcioleciu do przeciętnego trwania ludzkiego życia w Polsce dodanych zostało średnio ponad **10 lat**. Polacy żyją dłużej w lepszym zdrowiu, co m.in. przyczynia się do **starzenia się** polskiego społeczeństwa. W roku 2035 w porównaniu do roku 2010 liczba osób powyżej 45 roku życia zwiększy się o prawie 4 miliony, podczas gdy ogólna liczba Polaków zmniejszy się o 2 miliony osób. Obecnie co szósty Polak ma 60 lat i więcej, za 30 lat będzie to już co trzeci mieszkaniec naszego kraju. Według prognoz GUS-u w 2035 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym osiągnie w Polsce prawie 9,6 miliona, podczas gdy w 2008 r. wynosiła 6,2 miliona.

Starzenie się Polaków jest procesem nieuchronnym i nieodwracalnym. Jest to wynik poprawy jakości życia, w różnych jego aspektach, postępów w medycynie i opiece zdrowotnej, a także wzrostu świadomości ludzi w zakresie zdrowego trybu życia. To wielka zmiana demograficzna, wielkie osiągnięcie współczesnych społeczeństw. Ale wymaga ona również zmian w dotychczasowym sposobie myślenia o aktywności osób starszych, w modelu produkcji i zatrudnienia, zmian w systemie zabezpieczenia społecznego czy też modelu konsumpcji.

Polska nie wydaje się dobrze przygotowana na skutki zmian demograficznych. Przeprowadzona została co prawda reforma emerytalna, ale nie są to zmiany, które w pełni odpowiadają na wyzwania związane ze starzeniem się Polaków. Szczególnie wyraźnie widać to **na rynku pracy**. Polska ma jedną z najniższych w Europie stóp zatrudnienia osób powyżej 50. roku życia. Wśród Polaków po pięćdziesiątce zaledwie **30%** pracuje, co oznacza że potencjał ponad **9 milionów** z nich nie jest wykorzystywany przez polską gospodarkę i społeczeństwo. Ale oznacza to także, że **standard życia większości tych osób obniża się**, że są one zagrożone **społeczną marginalizacją**, nie tylko w wymiarze dochodowym, ale także jako osoby nieprzydatne w oczach rodziny i społeczności. Brak pracy i obniżenie

dochodów ogranicza ich możliwości rozwoju, możliwości korzystania z nowoczesnych technologii, skutkuje również **biernością w życiu społecznym i politycznym**. Osoby 50+ czują się w Polsce dyskryminowane na rynku pracy z powodu wieku, a z drugiej strony duża część Polaków nadal niechętnie myśli od dłuższej aktywności zawodowej.

Utrzymywanie niskiej stopy zatrudnienia osób 50+ w połączeniu z postępującym zwiększaniem się udziału tej grupy wiekowej w społeczeństwie grozi także poważnymi konsekwencjami dla państwa, społeczeństwa i gospodarki. Zwiększanie się liczby osób, które będą korzystać ze świadczeń społecznych i zmniejszanie liczby osób odprowadzających składki i podatki zasilaające te świadczenia doprowadzi do **kryzysu finansów publicznych i systemu zabezpieczenia społecznego**. Zmniejszająca się liczba osób pracujących powoduje mniejszą produktywność społeczeństwa, ogranicza krąg konsumentów, przyczynia się do poszerzenia sfery wykluczenia społecznego, hamuje rozwój gospodarki.

Jeżeli dotychczasowe mechanizmy funkcjonowania gospodarki czy finansów publicznych nie zostaną dostosowane do potrzeb i możliwości starzejących się społeczeństw, to proces ten rodzić będzie negatywne konsekwencje, na przykład w postaci pogłębienia się luki między wpływami i wydatkami na świadczenia emerytalne czy też zawężania się rynku pracy i konsumentów. To także wyzwanie dotyczące wykorzystania potencjału coraz większej liczby osób w wieku emerytalnym, które nie są aktywne zawodowo i społecznie, mimo, że ich stan zdrowia i możliwości psycho-fizyczne pozwalają na taką aktywność.

W większości krajów Zachodniej Europy problem niskiej aktywności zawodowej osób 50+ dostrzeżono jeszcze w latach 90-tych ubiegłego wieku i od tego czasu rządy tych krajów we współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi podejmują działania, których efektem jest wzrost aktywności zawodowej osób dojrzałych i starszych. Sztandarowym przykładem jest **Finlandia**, której - dzięki wspólnemu wysiłkowi rządu i partnerów społeczno-gospodarczych - w ciągu kilku lat udało się ponieść poziom zatrudnienia w grupie wiekowej 55-64 lata z 35 % do 50%.

W Polsce dopiero cztery lata temu zaczęto dostrzegać problem niskiej aktywności zawodowej osób dojrzałych i starszych, nadal nie jest to jednak wiodący temat debaty publicznej ani priorytet działań państwa i społeczeństwa. Rząd w 2008 roku przyjął co prawda program, który ma na celu podniesienie aktywności zawodowej osób dojrzałych, ale z pewnością nie jest to wystarczające do tego, aby w sposób istotny zmienić sytuację w tym zakresie. Wspomniany przykład Finlandii pokazał wyraźnie, że pozytywne efekty w sferze aktywności zawodowej osób 50+ wymagają zmian w różnych sferach życia, począwszy od kodeksu pracy, poprzez system emerytalny, zarządzanie zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwach, na stylu życia kończąc. Przeprowadzenie takich zmian z kolei jest możliwe tylko przy zaangażowaniu we wspólne działania rządu, samorządów, przedsiębiorców, związków zawodowych, organizacji społecznych, mediów, środowisk naukowych.

Prezydent Bronisław Komorowski dostrzega konieczność przygotowania się Polski do skutków zmian demograficznych i chce zainicjować szeroką, otwartą debatę publiczną na ten temat. Konferencja „Praca dla osób starszych” ma służyć nie tylko uświadamianiu problemu niskiej aktywności zawodowej osób powyżej 50 r. życia oraz jego uwarunkowań i konsekwencji wśród przedstawicieli wszystkich, istotnych podmiotów życia publicznego, ale przede wszystkim wspólnemu zdefiniowaniu przez przedstawicieli różnych środowisk i instytucji działań, które przyczynią się do zwiększenia aktywności zawodowej i zatrudnienia dojrzałych i starszych Polaków.